

ΣΤΕΦΑΝ ΤΣΒΑΪΧ

ΤΟ ΧΡΕΟΣ ΠΟΥ ΞΕΠΛΗΡΩ ΘΗΚΕ ΑΡΓΑ

Εισαγωγή / ανθολόγηση / μετάφραση:
Γιώτα Λαγουδάκου

και άλλες 4 ιστορίες

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγικό σημείωμα της μεταφράστρας 9

Το χρέος που ξεπληρώθηκε αργά 13

Αυτός ήταν; 57

Καλοκαιρινή νουβέλα 113

Το χρονικό μιας κατάρρευσης 133

Ταξίδι στο παρελθόν 199

Το χρέος που ξεπληρώθηκε αργά

Το κείμενο πρωτοδημοσιεύτηκε το 1951, γράφτηκε γύρω στο 1940 και, με τη μορφή μιας εξομολογητικής επιστολής μιας γυναίκας στην καλύτερή της φίλη και με πυρήνα την ευγνωμοσύνη ενός νεαρού κοριτσιού απέναντι σε έναν ηθοποιό του θεάτρου, ο οποίος στην κρίσιμη στιγμή της εφηβείας της την αντιμετώπισε με απόλυτη αξιοπρέπεια και επί της ουσίας καθόρισε τη μετέπειτα ζωή της, πραγματεύεται μεταξύ άλλων το ζήτημα της ηθικής επιταγής και υποχρέωσης, καθώς και τη βαθύτερη ανθρώπινη ανάγκη της ανταπόδοσης.

Αγαπητή μου Έλεν,

θα ξαφνιάζεσαι, το ξέρω, που λαμβάνεις γράμμα μου ύστερα από τόσα χρόνια· πρέπει να έχουν περάσει πέντε ή έξι χρόνια από τότε που σου έγραψα για τελευταία φορά. Νομίζω ότι σου είχα γράψει για να σου ευχηθώ για τον γάμο της μικρότερής σου κόρης. Αυτή τη φορά η αφορμή δεν είναι τόσο επίσημη, και ίσως μάλιστα να σου φαίνεται παράξενη η ανάγκη μου να εμπιστευτώ ειδικά σ' εσένα μια παράξενη συνάντηση που είχα. Μόνο εσύ όμως μπορείς να το καταλάβεις.

Χωρίς να το θέλω, η πένα μου σκοντάφτει καθώς σου γράφω αυτές τις αράδες. Και δεν μπορώ μάλιστα να μη χαμογελάσω και η ίδια. Δεν το είχαμε αυτό το «μόνο εσύ μπορείς να το καταλάβεις» τότε που ήμασταν δεκαπεντάχρονα ή δεκαεξάχρονα ανώριμα κορίτσια εκατοντάδες φορές στο θρανίο του σχολείου ή γυρνώντας στο σπίτι, όταν εμπιστευόμασταν η μία στην άλλη τα παιδιάδικα μυστικά μας; Και δεν ανταλλάσσαμε επίσημους όρκους στα χρόνια της νιότης μας, ότι θα λέμε τα πάντα η μία στην άλλη σε σχέση με έναν συγκεκριμένο άνθρωπο; Όλα αυτά απέχουν πλέον πάνω από είκοσι πέντε χρόνια, αλλά όταν δίνεις έναν όρκο πρέπει να τον κρατάς. Θα δεις ότι, έστω και καθυστερημένα, μένω πιστή στον λόγο μου.

Τα πράγματα έχουν ως εξής. Πέρασα εφέτος μια πολύ δύσκολη και κουραστική περίοδο. Ο άντρας μου διορίστηκε αρχίατρος στο μεγάλο νοσοκομείο του Ρ., έπρεπε να φέρω εις πέρας μόνη μου όλη τη μετακόμιση, στο μεταξύ ο γαμπρός μου πήγε με τη γυναίκα του στη Βραζιλία και μας άφησαν τα τρία τους παιδιά στο σπίτι, που πέρασαν και τα τρία οστρακιά το ένα μετά το άλλο κι εγώ έπρεπε να τα φροντίζω... Και πριν γίνει καλά και το τρίτο παιδί, πέθανε η μητέρα του άντρα μου. Μας έπεσαν όλα μαζί. Στην αρχή νόμισα ότι τα είχα καταφέρει μια χαρά να αντεπεξέλθω μέσα σε όλη αυτή τη δίνη, αλλά με κάποιον τρόπο πρέπει να μου κόστισαν περισσότερο απ' ό,τι θεωρούσα, γιατί μια μέρα ο άντρας μου, αφού είχε απομείνει για ώρα να με κοιτάζει σιωπηλός, μου είπε: «Μάργκαρετ, νομίζω ότι, τώρα που ευτυχώς τα παιδιά είναι πάλι καλά, πρέπει να κοιτάξεις λίγο και τη δική σου υγεία. Φαίνεσαι πολύ κουρασμένη και πραγματικά έφτασες τον εαυτό σου στα όριά του. Δυο τρεις εβδομάδες σε ένα σανατόριο κάπου στην εξοχή και θα συνέλθεις».

Ο άντρας μου είχε δίκιο. Ήμουν πραγματικά εξαντλημένη, περισσότερο απ' ό,τι ομολογούσα εγώ η ίδια στον εαυτό μου. Το κατάλαβα γιατί κάποιες φορές, όταν βρισκόμουν με κόσμο –και ήμασταν αναγκασμένοι να δεχόμαστε πολύ κόσμο και να κάνουμε κι εμείς επισκέψεις από τότε που ο άντρας μου ανέλαβε αυτή τη θέση εδώ–, μία ώρα μετά και δεν μπορούσα πλέον να παρακολουθήσω τι έλεγαν, πολύ συχνά ξεχνούσα ακόμα και τα πιο απλά πράγ-

ματα που είχαν να κάνουν με το νοικοκυριό και τα πρωινά έπρεπε να καταβάλλω μεγάλη προσπάθεια για να σηκωθώ από το κρεβάτι. Με το οξύ και ιατρικά εκπαιδευμένο του βλέμμα ο άντρας μου πρέπει να διέγνωνε σωστά αυτή τη σωματική αλλά και ψυχική κόπωση. Αυτό που πραγματικά χρειαζόμουν δεν ήταν παρά μόνο δεκατέσσερις μέρες ξεκούρασης. Δεκατέσσερις μέρες χωρίς την κουζίνα, το πλύσιμο, τις επισκέψεις, τις καθημερινές δουλειές, δεκατέσσερις μέρες μόνη μου, να ξαναβρώ τον εαυτό μου και να μην είμαι διαρκώς και μόνο μητέρα, γιαγιά, οικοδέσποινα και σύζυγος του αρχιάτρου. Κατά σύμπτωση η αδελφή μου, που ήταν χήρα, είχε τον χρόνο να έρθει και να μείνει στο σπίτι μας εκείνες τις μέρες· έτσι, τα πάντα ήταν τακτοποιημένα για όσο θα έλειπα κι επομένως δεν είχα πλέον κανέναν ενδοιασμό να ακολουθήσω τη συμβουλή του άντρα μου και να φύγω από το σπίτι – μόνη μου για πρώτη φορά ύστερα από είκοσι πέντε χρόνια. Μάλιστα περίμενα εκ των προτέρων με ανυπομονησία τη ζωντάνια που θα μου πρόσφερε αυτή η χαλάρωση. Μόνο σε ένα σημείο δεν συμφωνούσα με την πρόταση του άντρα μου, και συγκεκριμένα με το να περάσω αυτές τις εβδομάδες ξεκούρασης σε σανατόριο, παρόλο που είχε ήδη προνοήσει και επιλέξει κάποιον, με τον ιδιοκτήτη του οποίου ήταν φίλοι από τα νεανικά τους χρόνια. Διότι εκεί θα υπήρχαν πάλι άνθρωποι, γνωστοί, εκεί θα έπρεπε να συνεχίσω να είμαι ευγενική και κοινωνική. Αλλά εγώ το μόνο που ήθελα ήταν να είμαι μόνη με τον εαυτό μου, να περάσω δεκατέσσερις μέρες με

βιβλία, περιπάτους, ονειροπολήσεις και ανενόχλητο ύπνο, δεκατέσσερις μέρες χωρίς τηλέφωνο και χωρίς ραδιόφωνο, δεκατέσσερις μέρες σιωπής, δεκατέσσερις μέρες ανενόχλητη εγώ με τον εαυτό μου, αν μπορώ να το πω έτσι. Ασυνείδητα δεν λαχταρούσα τίποτε άλλο εδώ και χρόνια τόσο πολύ όσο την απόλυτη σιωπή και την ξεκούραση.

Τότε θυμήθηκα ότι τα πρώτα χρόνια του γάμου μου, όταν ο άντρας μου έκανε την πρακτική του ως βοηθός ιατρού στο Μπολτσάνο, είχα περπατήσει τρεις ώρες για να ανέβω σε ένα μικρό απομονωμένο χωριό ψηλά στα βουνά. Εκεί υπήρχε στην πλατεία μιας μικροσκοπικής αγοράς ένα από εκείνα τα επαρχιακά πανδοχεία του είδους που συναντά κανείς συχνά στο Τιρόλο, με το ισόγειό του χτισμένο με ογκώδεις πέτρες, κάτω από τη μεγάλη ξύλινη στέγη που υπήρχε από πάνω, το πρώτο πάτωμα καταλήγει σε μια ευρύχωρη βεράντα, κι ολόκληρο τον τόπο τον περιέβαλλαν οι φυλλωσιές των αμπελιών, που εκείνο το φθινόπωρο τύλιγαν ολόκληρο το κτίριο σαν μια κατακόκκινη κι ωστόσο δροσερή φωτιά. Δεξιά κι αριστερά έστεκαν σκυφτά, σαν πιστά σκυλιά, μικρά σπιτάκια και μεγάλες αποθήκες, το ίδιο το κτίριο όμως ορθωνόταν με ακάλυπτο στήθος, ελεύθερο κάτω από τα απαλά σύννεφα που ταξίδευαν στον ουρανό του φθινοπώρου, και ατένιζε το απέραντο πανόραμα των βουνών.

Μπροστά στο μικρό αυτό πανδοχείο βρέθηκα να στέκω τότε με ανυπομονησία και σχεδόν μαγεμένη. Σίγουρα ξέρεις πώς είναι όταν βλέπεις από το τρένο ή σε έναν περι-

πατο ένα σπίτι και ξαφνικά σε κυριεύει η σκέψη: Αχ, γιατί να μη ζω εδώ; Εδώ θα μπορούσα να ζήσω ευτυχισμένος. Νομίζω ότι η αυτή η σκέψη μάς καταλαμβάνει όλους κάποιες φορές και, αν έχεις κοιτάξεις για ώρα ένα σπίτι με την κρυφή επιθυμία να ζούσες εκεί ευτυχισμένος, τότε η εικόνα που προσλαμβάνουν οι αισθήσεις αποτυπώνεται με κάθε λεπτομέρεια στη μνήμη μας. Πέρασαν δεκαετίες ολόκληρες κι ακόμα θυμούνται τα κόκκινα και κίτρινα λουλούδια που ήταν στα παράθυρα και τον ξύλινο εξώστη στο πρώτο πάτωμα, όπου ανέμιζαν τότε σαν πολύχρωμες σημαίες τα πλυμένα ρούχα, και τα ζωγραφισμένα παντζούρια, κίτρινα σε γαλάζιο φόντο, με μικρές καρδιές χαραγμένες στο κέντρο τους, και την άκρη της στέγης με τη φωλιά του πελεκάνου στο αέτωμα. Κάποιες φορές, όταν η καρδιά μου ήταν ανήσυχη, θυμόμουν εκείνο το σπίτι. Να πήγαινα εκεί για μια μέρα, σκεφτόμουν με εκείνον τον ονειροπόλο και σχεδόν ασυνείδητο τρόπο με τον οποίο σκέφτεται κανείς κάτι που είναι αδύνατον να συμβεί. Δεν ήταν τώρα η καλύτερη ευκαιρία να πραγματοποιήσω αυτή την παλιά και σχεδόν σβησμένη επιθυμία; Δεν ήταν το καλύτερο για τα ταλαιπωρημένα μου νεύρα αυτό το πολύχρωμο σπίτι στα βουνά, αυτό το πανδοχείο χωρίς όλες αυτές τις ενοχλητικές ανέσεις του σύγχρονου κόσμου, χωρίς τηλέφωνο, χωρίς ραδιόφωνο, χωρίς επισκέψεις και τυπικότητες; Και ήδη, έτσι όπως το ανακαλούσα στη μνήμη μου, ένιωθα πως ανάσαινα την έντονη, αρωματική ατμόσφαιρα του βουνού και άκουγα τον μακρινό ήχο από τα κουδούνια των αγελά-

δων. Η ανάμνησή του και μόνο μου 'δινε άλλο κουράγιο και με έκανε να αισθάνομαι πιο υγιής. Ήταν μία από εκείνες τις σκέψεις που μοιάζουν να μας αιφνιδιάζουν άνευ λόγου, οι οποίες όμως στην πραγματικότητα δεν είναι παρά η έκφραση επιθυμιών που τις έκρυβες για καιρό, που περίμεναν υπογείως. Ο άντρας μου, που δεν ήξερε πόσο συχνά ονειρευόμουν αυτό το σπιτάκι που είχα δει πριν από χρόνια, στην αρχή χαμογέλασε αλλά μου υποσχέθηκε να μάθει αν υπήρχαν δωμάτια. Οι άνθρωποι του πανδοχείου τού είπαν πως και τα τρία δωμάτια ήταν άδεια και πως μπορούσα να διαλέξω όποιο ήθελα. Τόσο το καλύτερο, σκέφτηκα: ούτε γείτονες, ούτε συζητήσεις, και έφυγα με το επόμενο τρένο. Το επόμενο πρωί με πήρε ένα μικρό μόνιππο και με σιγανό βηματισμό με ανέβασε μαζί με τη ελαφριά μου βαλίτσα στο βουνό.

Τα έβρισκα όλα τόσο υπέροχα όσο τα ονειρευόμουν. Το δωμάτιο ήταν φωτεινό και τακτοποιημένο, με λιτά έπιπλα από ανοιχτόχρωμο ξύλο, και από τη βεράντα, η οποία λόγω απουσίας άλλων πελατών ήταν όλη στη διάθεσή μου, η θέα απλωνόταν απέραντη στον ορίζοντα. Μια ματιά που έριξα στην κουζίνα, όπου τα πάντα ήταν καλογουαλισμένα και αστραφτερά, μου έδειξε, ως έμπειρη νοικοκυρά που ήμουν, πως η περιποίηση που θα είχα εδώ θα ήταν άριστη. Η ιδιοκτήτρια του πανδοχείου, μια αδύνατη, φιλική Τιρολέζα με γκρίζα μαλλιά, με διαβεβαίωσε για άλλη μία φορά ότι δεν χρειαζόταν να ανησυχώ καθόλου, ότι δεν θα είχα ενοχλητικές ή φορτικές επισκέψεις. Κάθε βράδυ μετά τις επτά

έρχονταν βέβαια στο πανδοχείο ο γραμματέας της ενορίας, ο διοικητής της χωροφυλακής και μερικοί ακόμα γείτονες για να πιουν το κρασί τους, να παίξουν χαρτιά και να κουβεντιάσουν. Ήταν όμως όλοι τους ήσυχοι άνθρωποι και στις έντεκα πήγαιναν στα σπίτια τους. Τις Κυριακές μετά την εκκλησία και ίσως και το απόγευμα υπήρχε λίγο μεγαλύτερη φασαρία, επειδή έρχονταν οι χωρικοί από τις πλαγιές και τα αγροκτήματα. Αλλά στο δωμάτιό μου, είπε, δεν υπήρχε περίπτωση να ακούγεται τίποτα.

ΣΤΕΦΑΝ ΤΣΒΑΪΧ

ΤΟ ΧΡΕΟΣ ΠΟΥ ΞΕΠΛΗΡΩΘΗΚΕ ΑΡΓΑ
και άλλες 4 ιστορίες

Ένας από τους κλασικούς που πρέπει να ανακαλύψετε.

Times

Ο πολυγραφότατος Στέφαν Τσβάιχ, η ενσάρκωση του
ευρωπαϊκού πνεύματος, είναι σήμερα πιο επίκαιρος
από ποτέ.

New York Times

Μια έκδοση που περιλαμβάνει μια επιλογή από διηγήματα και
νουβέλλες ενός από τους σημαντικότερους γερμανόφωνους συγ-
γραφείς όλων των εποχών και προσφέρει στον σύγχρονο αναγνώ-
στη μια αναπάντεχη θεώρηση του πολυποίικιλου πεζογραφικού
έργου του Στέφαν Τσβάιχ.

Συγκεκριμένα περιλαμβάνονται οι ιστορίες:

Το χρέος που ξεπληρώθηκε αργά

Αυτός ήταν;

Καλοκαιρινή νουβέλλα

Το χρονικό μιας κατάρρευσης

Ταξίδι στο παρελθόν

ISBN 978-618-03-1600-1

9 786180 316001

ΒΟΗΘ. ΚΩΔ.: 81600